DAFTAR ISI

HAK CIPTA ..... **i**

LEMBAR PENGESAHAN ..... **ii**

PERNYATAAN ..... **iii**

ABSTRAKSI ..... **iv**

ABSTRACT ..... **v**

KATA PENGANTAR ..... **vi**

UCAPAN TERIMAKASIH ..... **viii**

DAFTAR ISI ..... **ix**

DAFTAR GAMBAR ..... **xii**

DAFTAR TABEL ..... **xvi**

DAFTAR LAMPIRAN ..... **xviii**

BAB I PENDAHULUAN **1**

1.1 Latar Belakang 1

1.2 Rumusan Masalah 3

1.3 Tujuan Penelitian 3

1.4 Pembatasan Masalah 3

1.5 Tujuan Penelitian 3

BAB II KAJIAN TEORI **5**

2.1 Disabilitas 5

2.1.1 Pengertian Disabilitas 5

2.1.2 Klasifikasi Disabilitas 5

2.2 Disabilitas Netra 6

2.2.1 Pengertian Disabilitas Netra 6

2.2.2 Klasifikasi Disabilitas Netra 7

2.3 Pendidikan Inklusi di Perguruan Tinggi 7
2.4 Sarana dan Prasarana Bangunan Aksesibel 10
2.4.1 Pengertian Sarana dan Prasarana 10
2.4.2 Jenis-Jenis Sarana dan Prasarana Pendidikan 10
2.4.3 Pengertian Aksesibilitas 11
2.4.4 Standar Sarana dan Prasarana Bangunan Aksesibel 12
2.5 Evaluasi 28
2.6 Kerangka Berpikir 31
BAB III METODE PENELITIAN 32
3.1 Desain Penelitian 32
3.2 Parameter Analisis Standar Sarana dan Prasarana 33
3.3 Rubik Peniliaian yang Digunakan 40
3.4 Variabel Penelitian 44
3.5 Tempat dan Waktu Penelitian 45
3.6 Proses Penelitian 45
3.7 Pengumpulan Data 46
3.7.1 Observasi 46
3.7.2 Dokumentasi 46
3.8 Instrumen Pengumpulan Data 47
3.9 Analisis Data 47
BAB IV PEMBAHASAN DAN HASIL PENELITIAN 48
4.1 Deskripsi Lokasi Penelitian 48
4.2 Hasil Lapangan dan Pembahasan 52
4.2.1 Sarana 53
4.2.2 Prasarana 70

4.3 Evaluasi Hasil Penelitian 98
4.3 Pembahasan 108
BAB V KESIMPULAN DAN SARAN 114
5.1 Kesimpulan 114
5.2 Implikasi 114
5.3 Saran 115
DAFTAR PUSTAKA xix
LAMPIRAN

DAFTAR GAMBAR

Gambar 2.1 : Jangkauan Dengan Tongkat..... 13

Gambar 2.2 : Huruf Braille..... 14

Gambar 2.3 : Printer Braille 16

Gambar 2.4 : Tongkat..... 17

Gambar 2.5 : Jangkauan Dengan Tongkat..... 17

Gambar 2.6 : Jangkauan Dengan Tongkat..... 18

Gambar 2.7 : Jangkauan Manusia..... 18

Gambar 2.8 : Rute dan Pintu Masuk 20

Gambar 2.9 : Penempatan Pohon, Rambu, dan Street Furniture..... 21

Gambar 2.10 : Tactile Paving..... 22

Gambar 2.11 : Susunan Tactile Paving Pada Pintu Masuk 23

Gambar 2.12 : Susunan Tactile Paving Pada Belokan 23

Gambar 2.13 : Susunan Ubin Pemandu Pada Tangga..... 24

Gambar 2.14 : Tangga 25

Gambar 2.15 : Handrail Pada Tangga 25

Gambar 2.16 : Handrail Pada Tangga 26

Gambar 2.17 : Tinggi Peletakan Kloset..... 27

Gambar 2.18 : Denah Bicara Disabilitas Netra di Wiyataguna 28

Gambar 4.1 : Peta Kota Bandung..... 48

Gambar 4.2 : Lokasi Fakultas Ilmu Pendidikan 49

Gambar 4.3 : Kondisi Meja dan Kursi Belajar 53

Gambar 4.4 : Peletakan Meja dan Kursi Ruang Belajar 54

Gambar 4.5 : Peletakan Meja dan Kursi Laboratorium 54

Gambar 4.6 : Meja Dosen 56

Gambar 4.7 : Kursi Dosen 58

Gambar 4.8 : Kondisi Penyimpanan Buku Pedoman 59

Gambar 4.9 : Kondisi Buku Pedoman 59

Gambar 4.10 : Kondisi Komputer di PUSYAN 61

Gambar 4.11 : Kondisi Komputer di PUSYAN 62

Gambar 4.12 : Mahasiswa Sedang Menggunakan Aplikasi JAWS 62

Gambar 4.13 : Printer Braille 65

Gambar 4.14 : Printer Braille 65

Gambar 4.15 : Proses Cetak Kertas Braille 66

Gambar 4.16 : Kondisi Mesin ketik Braille 67

Gambar 4.17 : Kondisi Penyimpanan Mesin ketik Braille 67

Gambar 4.18 : Kondisi Tongkat Tunanetra 69

Gambar 4.19 : Denah Ruang Kelas 70

Gambar 4.20 : Kondisi Peletakan Meja dan Kursi 71

Gambar 4.21 : Kondisi Pintu Masuk Kelas 72

Gambar 4.22 : Kondisi Arah Masuk Kelas 72

Gambar 4.23 : Denah Laboratorium..... 76

Gambar 4.24 : Kondisi Laboratorium 76

Gambar 4.25 : Kondisi Laboratorium 77

Gambar 4.26 : Akses Masuk Laboratorium 77

Gambar 4.27 : Koridor Luar..... 81

Gambar 4.28 : Koridor 81

Gambar 4.29 : Kondisi Keterangan Ruangan pada Pintu..... 82

Gambar 4.30 : Kondisi Grendel Pintu 82

Gambar 4.31 a : Jalur Pedestrian..... 84

Gambar 4.31 b : Jalur Pedestrian..... 85

Gambar 4.32 : Kondisi Jalur Pemandu Menuju Gedung 3..... 87

Gambar 4.33 : Kondisi Tactile Paving 88

Gambar 4.34 : Kondisi Ubin Pada Jalur Pemandu 88

Gambar 4.35 : Kondisi Tangga Utama FIP 90

Gambar 4.36 : Desain Tangga Utama FIP UPI yang Tidak Sesuai Standar 91

Gambar 4.37 : Kondisi Tangga Gedung 2 FIP UPI..... 91

Gambar 4.38 : Kondisi Pintu Masuk Toilet..... 93

Gambar 4.39 : Kondisi Dalam Toilet 94

Gambar 4.40 : Kondisi Pintu dan Grendel Toilet..... 94

Gambar 5.1 : Denah *Before* dan *After* Ruang kelas 115

Gambar 5.2 : Solusi Desain Ruang Kelas 116

Gambar 5.3 : Solusi Desain Laboratorium 117

Gambar 5.4 : Solusi Desain Koridor 118

Gambar 5.5 : Jalur Pedestrian Sebelum Ada Perlakuan 119

Gambar 5.6 : Solusi Desain Jalur Pedestrian 119

Gambar 5.7 : Tactile Paving yang Tidak Sesuai Standar Pada Koridor Ged.2 ... 120

Gambar 5.8 : Tactile Paving Sesuai Standar 120

Gambar 5.9 : Tangga Utama FIP 121

Gambar 5.10 : Solusi Desain Tangga Utama FIP 121

Gambar 5.11 : Denah Bicara Bangunan dan Ruangan 122

DAFTAR TABEL

Tabel 2.1 : Jenis Sarana dan Prasana 11

Tabel 3.1 : Parameter Analisis Standar Sarana dan Prasarana 33

Tabel 3.2 : Rubik Penilaian Sarana dan Prasarana 41

Tabel 3.3 : Kategori Skor Penilaian..... 44

Tabel 4.1 : Jenis Sarana dan Prasarana yang di Evaluasi 52

Tabel 4.2 : Hasil Penialaian Meja dan Kursi Belajar 55

Tabel 4.3 : Hasil Penilaian Meja Dosen 57

Tabel 4.4 : Hasil Penilaian Kursi Dosen 58

Tabel 4.5 : Hasil Penilaian Buku Pedoman 60

Tabel 4.6 : Hasil Penilaian Komputer 63

Tabel 4.7 : Hasil Penilaian Printer Braille 66

Tabel 4.8 : Hasil Penilaian Mesin Ketik Braille 68

Tabel 4.9 : Hasil Penilaian Persediaan Tongkat 69

Tabel 4.10 : Hasil Penilaian Ruang Kelas 73

Tabel 4.11 : Ukuran Ruang Kelas Lantai 1 74

Tabel 4.12 : Hasil Penilaian Laboratorium..... 78

Tabel 4.13 : Hasil Penilaian Koridor 83

Tabel 4.14 : Hasil Penilaian Jalur Pedestrian 86

Tabel 4.15 : Hasil Penelitian Jalur Pemandu 89

Tabel 4.16 : Hasil Penelitian Tangga..... 92

Tabel 4.17 : Hasil Penelitian Toilet..... 95

Tabel 4.18 : Hasil Penelitian Denah Bangunan dan Ruangan..... 98

Tabel 4.19 : Evaluasi Hasil Penelitian..... 98

Tabel 4.20 : Kategori Skor Penilaian..... 107

Tabel 5.1 : Tabel Saran..... 123